

Het Wad en zeekanoën

laatst bijgewerkt: 14 juni 2015

Kanoën op het Wad, maar algemeen op grootwater, zoals het IJsselmeer, vereist een aparte voorbereiding vergeleken met kanoën op klein zoetwater. Deze site is toegespitst op het Wad, maar veel van daarvan geldt ook voor ander zoutwater en grote waters als het IJsselmeer.

In dit inleidende artikel komen de verschillende aspecten aan de orde die bij het kanoën op het Wad een rol spelen: het weer, eb en vloed, stroming, golven, geulen, zeekaarten, scheepvaart en toegankelijkheid. In andere artikelen wordt dieper ingegaan op de verschillende onderwerpen.

Gebruik van het Wad

Zeekanoën wordt jaarlijks naar schatting door meer dan 300 personen beoefend. Was het aanvankelijk vooral iets voor avontuurlijke geesten, tegenwoordig ligt het Wad binnen handbereik voor de doorsneekanoër die vertrouwd is met meren en met afstanden van boven de 20 km min of meer, mits hij/zij over een goede conditie en goede kanotechniek beschikt. Het meeste Zeeuwse zoutwater is verboden gebied voor de zeekanoërs en dan is het Wad het dichtstbijzijnde zoute alternatief. Varen langs de Noordzeekust is voor een keer wel aardig, maar varen naar een eiland of van eiland naar eiland, door slenken of over platen in een door eb en vloed voortdurende veranderende omgeving blijft keer op keer boeien.

Niet alles kan en mag op het Wad

Met name in het zomerhalfjaar is het druk op het Wad, met name op de routes tussen de verschillende havens. Daarom is het van belang dat iedereen zich aan bepaalde afspraken houdt om de diverse, soms tegenstrijdige aspecten en belangen van en op het Wad zo min mogelijk geweld aan te doen. Krijgt een van de belangen een onevenredig gewicht dan zal dat ten koste gaan van de andere belangen, of dat nou is de natuur (vogels, vissen, zeehonden, planten, e.d.), het milieu, de beroepsvisserij, de eilandbewoners, de eilanden en het Wad zelf, de pleziervaart, de wadlopers, de zeekanoërs, de gas- en oliewinning, of wie of wat verder maar belang bij het Wad kan hebben. Dat kan een onevenwichtige situatie tot gevolg hebben, die voor irritatie, onvrede en uiteindelijk tot desinteresse kan leiden en tot wetten en regels die de mogelijkheden op het Wad (verder) beperken.

Het Nederlandse, Duitse en Deense wad is door Europa tot één aaneengesloten natura2000 gebied verklaard. Dat betekent dat de natuur in principe voorrang krijgt en aan allerlei menselijke activiteiten beperkingen zijn opgelegd. Zie [Natuur op het Wad](#) voor uitgebreide informatie over de diverse diersoorten op het wad en op over de gebieden waar beperkte toegankelijkheid geldt.

Een goede afstemming tussen alle belanghebbenden, waarbij iedereen ook oog heeft voor andermans belangen, is de beste garantie voor behoud van het veelzijdig Wad. In januari 2014 is een vernieuwd convenant Vaarrecreatie op de Waddenzee ondertekend door de organisaties van vaarrecreanten, natuurbescherming, beheerders en overheden. Tot 2017 loopt als uitvloeisel van het convenant het zgn. [Actieplan Vaarrecreatie Waddenzee](#) (AVW), waarbinnen tal van activiteiten worden uitgerold om tot een optimale afstemming te komen tussen recreatie, natuur, beheer en commercie. Ook voor de kanoër op het Wad geldt: houd je aan de afgesproken gedragsregels: zie de [Erecode](#), die als basis dient voor het gedrag van de bezoekers van het wadgebied. Zie ook [Natuur op het Wad](#) en de [rechten en plichten](#) die voor kanoërs gelden.

Sinds 2014 wordt als onderdeel van het AVW het principe van dynamische zonering

toegepast bij het Rif (Engelsmanplaat), de Blauwe Balg en de Boschplaat (Terschelling). De bedoeling is dat het principe uiteindelijk voor het hele Nederlandse wadengebied gaat gelden. Dynamische zonering houdt in dat het afsluiten of openstellen van gebieden pragmatisch wordt toegepast; los van de officiële periodes waarin vogel- en zeehondengebieden worden afgesloten en zoals die op de zeekaarten worden aangegeven, wordt per week bepaald wanneer een gebied daadwerkelijk tot verboden gebied wordt verklaard of weer vrij wordt gegeven, al naar gelang vogels beginnen met nestelen of de jongen zijn uitgevlogen of bijv. dat de zeehonden klaar zijn met jongen zogen of met ruien. Dynamische zonering kan inhouden dat een gebied dus later of korter wordt afgesloten dan de officiële periode, maar het omgekeerde kan ook optreden: een gebied wordt eerder afgesloten of blijft langer verboden gebied omdat bijv. het broedseizoen eerder begint of langer doorloopt.

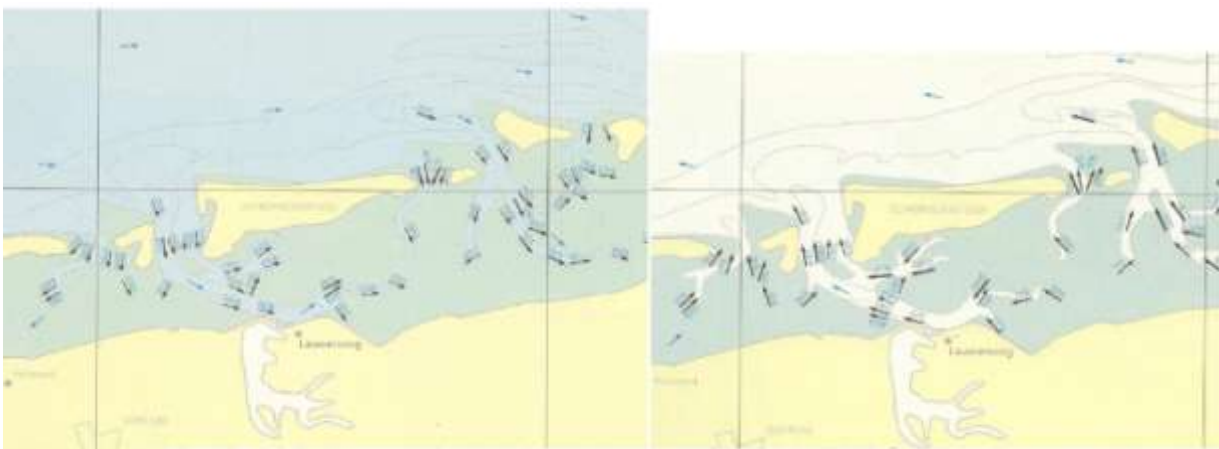
NB: Door het bestaan van dynamische zonering kun je niet meer alleen afgaan op de zeekaarten maar moet je voor elke tocht op wadkanovaren.nl of op www.nautin.nl even kijken wat de actuele situatie is wat betreft de toegankelijkheid van gebieden.

Het weer

Het weer is bij het kanoën altijd een belangrijke factor, maar op zee en het Wad moet je extra op het weer letten. Anders dan bij de binnenwateren kun je bij een plotselinge weersomslag of dreigend onweer meestal niet snel een veilig plek bereiken op het land. Zoek daarom vooraf uit wat de weersverwachting voor het Wad is via de diverse internetbronnen (zie [weerberichten via internet, telefoon en marifoon](#)).

Voor de meest actuele weersinformatie zijn de zeeverkeersposten in Den Helder en op de vuurtorens van Terschelling en Schiermonnikoog en het marifoonweerbericht het beste adres. Zij krijgen de recentste weersinformatie en kunnen bovendien uit eigen waarneming melden hoe de weersituatie op het Wad is. Je moet je voor het begin van een tocht daarom altijd bij de vuurtoren aanmelden, zodat ze je kunnen waarschuwen als er slecht weer komt of als er iets anders dreigt. Ook als een andere vaartuig al dan niet terecht bij de verkeerspost meldt dat kajakkers gevaarlijk bezig zijn, is het voor de verkeerspost ook prettig dat zij weet wie er rond varen en hoe ze die kunnen bereiken. Moet je natuurlijk wel zorgen dat je tijdens de tocht je marifoon of anders mobieltje bij de hand houdt en hem ook kunt horen en bedienen als het moet.

Als je op het Wad gaat varen, krijg je te maken met verschillende zaken, zoals de stroming, eb en vloed, de waterdiepte, de golven, de geulen, de betonning, de verkeersposten, de beroeps-

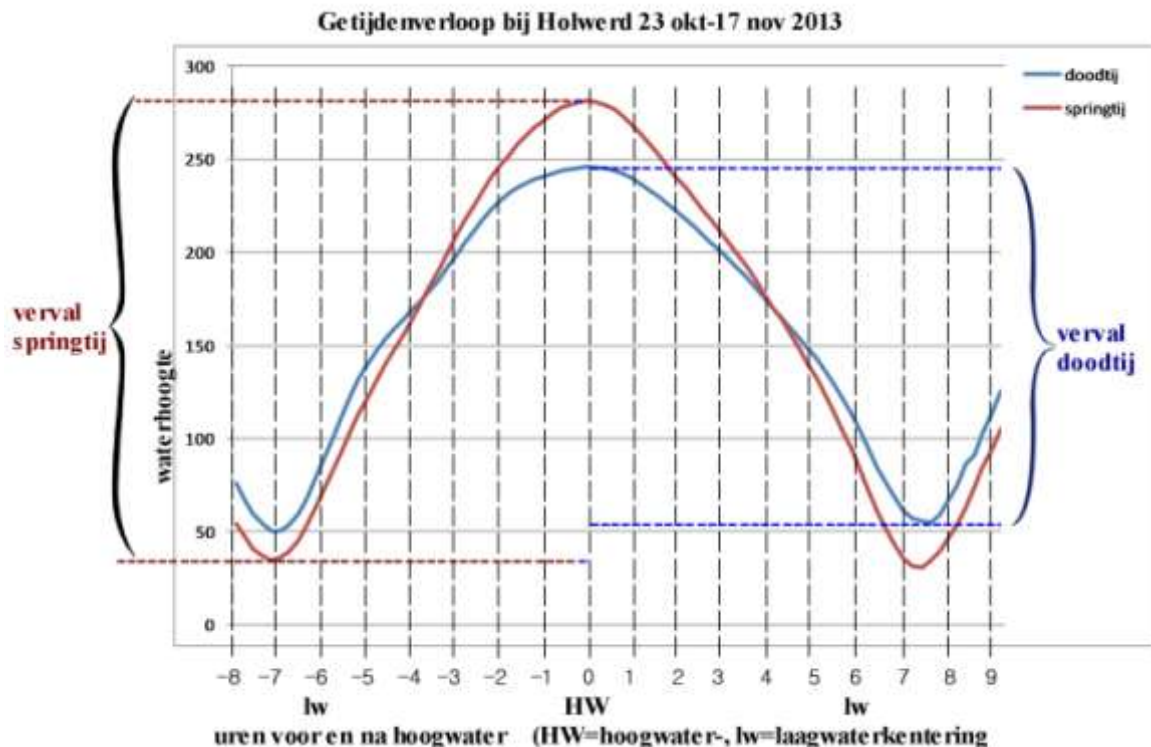
voorbeeld stroomatlas opkomend en afgaand tij bij Schiermonnikoog

en recreatiescheepvaart en het weer, en dan met name wind, regen, de temperatuur en onweer. Een aantal daarvan worden hieronder besproken.

Eb en vloed

Onder invloed van de eb- en vloedbewegingen stroomt het water elke ca 6 uur het Wad uit. Nadat de laagste waterstand is bereikt (de kentering), stroomt het Wad in de volgende 6 uur weer vol. Dit betekent dat na de kentering bij laagwater de eerste 6 uur het water via de zeegaten tussen de eilanden het Wad vanuit het westen binnenstroomt en dat na de volgende kentering bij hoogwater het water het Wad weer uitstroomt naar het westen, zie onderstaand voorbeeld uit de stroomatlas.

Bij de planning van je tocht houd je rekening met het tij, zodat je bij voorkeur zo veel mogelijk stroom mee hebt.

De stroming en het verloop van eb en vloed vinden op het Wad op een meer ingewikkelde manier plaats dan op de Noordzee, doordat het water via de gaten tussen de waddeneilanden op verschillende plekken het Wad in- en uitstroomt. Het gedeelte dat via geulen door een zeegat tussen twee eilanden wordt gevuld met water (en waar het water door hetzelfde zeegat er weer uitstroomt) noemt men een komberging. De grens tussen twee kombergingen wordt gevormd door een wantij. Dit is de strook waar het water van twee naast elkaar gelegen kombergingen bij elkaar komt en de stroming (vrijwel) tot stilstand komt. Hoe lager de snelheid des te meer bezinksel van zand- en kleideeltjes op de bodem achterblijven. De stroken bij het wantij vallen dan ook het eerste droog en zijn met hoogwater het ondiepst. Het Wad wordt gekenmerkt door de vele platen die bij laagwater geheel of gedeeltelijk droogvallen. Bij laagwater ligt vrijwel het hele wad met uitzondering van de hoofdgeulen en een aantal zijtakken droog.

De waterdiepte verandert constant onder invloed van eb en vloed, maar wordt ook beïnvloed door de wind. Ook de stroomrichting en de stroomsterkte hangen samen met het tijdstip tussen hoog- en laagwater en of het spring- of doodtij is. Het Wad kent vele ondiepe gedeelten die bij afgaand tij droogvallen en kleine en grote geulen waar doorheen het water af en aan stroomt. Daarom moet je voor je het Wad opgaat vooraf eerst nagaan wanneer het hoog- en laagwater is, de zeekaarten en de stromingsatlas goed te bestuderen en een vaarroute uitzetten. Zie daarvoor [deel 2 en 3 van wadkanovaren.nl](#)

In [Navigatie in de kano op het Wad](#) wordt uitgelegd hoe je voor elk punt op het Wad kunt uitrekenen wat de theoretische waterdiepte, stroomrichting en stroomsterkte op een bepaald moment zal zijn.

Geulen en het tij

Het Wad kent een vrij sterke getijwerking, waar je altijd rekening mee moet houden. De stroom kan zeker halverwege hoog- en laagwater sterk zijn en wisselt om de zes uur van richting (opkomend of instromend / afgaand of uitstromend tij). Kijk bij de planning van een tocht altijd naar de tijdstippen van hoog- en laagwater (zie onder deel 3 tabellen: [laag en hoogwatertabel](#) of op [getij.rws.nl](#)) en op een stroomatlas naar de stroomsterktes en stroomrichting op de verschillende plekken en tijdstippen. Kijk op de zeekaart naar de waterdiepten. Bij laagwater vallen grote delen van het Wad droog of worden zo ondiep dat er amper te kanoën is. Bepaal op welke tijden je nog over de ondiepe delen kunt varen waar je op je tocht langs wilt. Omdat het water aan weerszijden van de eilanden het Wad in- en uitstroomt, heb je altijd een of meer plekken waar de stromingen bij elkaar komen en waar de minste diepte zit (wantij).

Het tijdstip van laag- en hoogwater valt later naarmate je verder naar het oosten gaat.

Een heel praktisch programma dat je daarbij helpt is [QuickTide](#) dat je via [nautin.nl](#) kunt downloaden als je abonnee van Nautin bent (slechts €20,00/jaar) of nog beter als je lid wordt van de Wadvvaarders (slechts €28,00/jaar, inclusief een abonnement op [nautin.nl](#)).

Branding

Op het Wad kom je geen echte branding tegen zoals je die wel aan de noordzeekant van de eilanden kunt aantreffen. Bij harde noorden wind kan er zoiets als een branding ontstaan bij de noordelijke stranden van zuidelijk gelegen platen en de paar strandjes die je aan de kust kunt vinden. Zie ook bij [het dynamische Wad](#) voor nadere informatie.

Golven

Er bestaan twee typen door wind opgewekte golfvelden namelijk: lokaal door wind opgewekte golven (zeegang) en deining. In tegenstelling tot de lokaal opgewekte golven bestaat deining uit golven die op zee zijn ontstaan en aan de kust niet meer onder invloed van de wind staan en lange afstanden zonder wind kunnen overbruggen. Deining heeft langere golfperiodes dan de lokaal opgewekte golven. Echte deining vind je niet op het Wad, maar wel aan de Noordzeekant van de Waddeneilanden en bij de gaten tussen de eilanden. Zie ook bij [het dynamische Wad](#) voor nadere informatie.

Golven die van verschillende richtingen komen, bijv. golven die van de kant terugkaatsen, interfereren met elkaar en kunnen een klotsende massa worden: een **clapotis**. Ook als een sterke zijstroom in een sterke hoofdstroom uitkomt (bijv. een hoofdgeul van het Wad in de Noordzee) kan een clapotis ontstaan op de strook waar beide stromen op elkaar botsen.

De zeeverkeersposten en centrales van Den Helder, Terschelling en Schiermonnikoog

De zeeverkeerscentrales van Den Helder, Terschelling en de zeeverkeerspost van Schiermonnikoog (in de wandeling vaak gewoon "kustwacht" genoemd) vormen een belangrijke voorziening voor zeekanoërs op het wad. Als je in de problemen komt, zijn zij het eerste aanspreekpunt omdat zij het volledige overzicht hebben van wat er op het Wad gebeurt en eventuele acties direct en snel kunnen coördineren. Ook daarom moet je je altijd aan- en bij terugkomst weer afmelden bij de verkeerscentrale of verkeerspost van het desbetreffende gebied. Zie [telefoon- en marifoonnummers](#)

marifoon

Voor zeekanoërs is een marifoon geen onontbeerlijke voorziening, maar het is wel handig om er een bij je te hebben omdat je dan op de hoogte blijft van eventuele gebeurtenissen op het Wad en van actuele informatie. Houd er wel rekening mee dat de marifoon een open kanaal is waar iedereen kan mee luisteren. Als je geen bergers of journalisten op je nek wilt hebben, kan een melding of verzoek om hulp per mobieltje verstandiger zijn.

Scheepvaart

Als zeekanoër heb je op het Wad vrijwel altijd te maken met andere vaarders: de veerboten en de beroepsvaart kun je het hele jaar tegen komen, de plezierjachtjes en zeilboten tref je met name aan tussen april en oktober. Deze schepen moeten zich vanwege de waterdiepte meestal beperken tot de diepere geulen; alleen gedurende de uren rond hoogwater kunnen ze zich permitteren buiten de geulen te varen. Met name vissersboten en zeilboten willen nog wel eens buiten de geulen varen.

Als kanoër ben je de voetganger in het waterverkeer. Weliswaar heb je als kanoër voorrang op gemotoriseerde pleziervaart (zie [rechten en plichten](#)), maar die weten dat vaak niet en zien je vaak ook niet (op tijd). Een planksurfer heeft voorrang op een kanoër, maar een kitesurfer heeft dat weer niet. Omdat een kanoër relatief klein en laag op het water zit, zijn kanoërs heel vaak niet zichtbaar voor andere boten (met name als er flinke golven staan). Als je de stuurhut kunt zien, zou in theorie de stuurman jou ook kunnen zien. Beroepsvaart moet je altijd voorrang geven en bijv. bij het oversteken van een vaargeul moet je duidelijk aangeven aan de beroepsvaart dat je niet van plan bent over te steken bijv. door je kano langs de geul te leggen en/of je peddel verticaal omhoog te houden.

Omdat de stroming in de geul sterker is dan er buiten, is het aantrekkelijk om in een geul te varen ondanks dat er ook de grote boten varen, maar als regel kun je beter net naast de geul varen om problemen met grotere boten te voorkomen. De randen van de vaargeul worden met rode en groene boeien aangegeven (zie [Navigatie in de kano op het Wad](#)

Kijk in betonde geulen regelmatig achterom, niet alleen voor oplopers, maar ook om te zien of de stroming die bij afgaand water van de plaat afkomt je niet in de geul zet als je bedoeling is er net buiten te varen. In het algemeen is de stroming in de buitenbocht sterker en kun je in de binnebocht ook te maken hebben met keerstromen, die tegen de stroomrichting in gaan.

Defensie

Bij de Vliehors op Vlieland en bij de kust van het Lauwersmeergebied ten oosten van Lauwersoog kan defensie schietoefeningen houden. Bij de Vliehors met straaljagers en in het Lauwersmeergebied vanaf de grond. Voor de Vliehors geldt dat er niet gevlogen wordt als er onder de kust schepen - waaronder ook kano's - varen. De oefeningen worden dan opgeschort tot de schepen de Vliehors gepasseerd zijn. Het is wel goed je vooraf te melden aan de Vliehors dat je het gebied wilt passeren. Krijg je geen gehoor, dan kun je als je je toch aanmeldt bij de verkeerspost van de Brandaris doorgeven dat je langs de Vliehors zult varen.

Wild kamperen is in Nederland verboden, dus ook op het Wad, de platen en de eilanden. Er wordt naar gesteefd dat kanoërs bij de jachthaven van elke waddeneiland een klein tentje kan opslaan. Bij Texel (Oude Schild) en Ameland (Nes) is dat nu mogelijk. Voor het Wad is de zgn [Erecode](#) van kracht, waar iedereen op het Wad zich aan dient te houden.